

LA XERINGA. LA PROMOCIÓ MÈDICA DE 1897-1902

VIGER i ROVIRA, Mercè¹; FAJULA-COLOM, Sara²; BRUGUERA i Cortada, Miquel¹

1.Unitat d'Estudis Acadèmics del Col·legi de Metges de Barcelona. Barcelona (Barcelonès). mbruguera@comb.cat

2.Arxiu Col·legi de Metges de Barcelona. Barcelona (Barcelonès). sfajula@comb.cat

Rebut: 18 d'octubre de 2020

Acceptat: 4 de gener de 2021

PARAULES CLAU:

- Grup La Xeringa
- Facultat Medicina Barcelona
- Promoció 1897-1902
- Educació mèdica
- Oci sanitari

PALABRAS CLAVE:

- Grupo La Xeringa
- Facultad Medicina Barcelona
- Promoción 1897-1902
- Educación médica
- Ocio sanitario

KEYWORDS:

- Grup La Xeringa
- Medical School of Barcelona
- Promotion 1897-1902
- Medical education
- Doctors' leisure

RESUM. Es presenta una breu història de La Xeringa, grup d'estudiants de la Facultat de Medicina de Barcelona de la promoció 1897-1902, constituïda per fer activitats lúdiques i defensar la modernització de l'ensenyament de la Medicina. Malgrat les sancions que els imposen per les seves reivindicacions públiques, els integrants de La Xeringa esdevindran metges destacats de la medicina catalana. La Xeringa es reunirà any darrere any, fins a l'esclat de la Guerra Civil i, després, fins a la dècada dels seixanta del segle XX.

LA XERINGA. LA PROMOCIÓN MÉDICA DE 1897-1902. RESUMEN: Se presenta una historia breve de La Xeringa, grupo de estudiantes de la Facultad de Medicina de Barcelona de la promoción 1897-1902, constituida para realizar actividades lúdicas y defender la modernización de la enseñanza de la Medicina. A pesar de las sanciones que les imponen por sus reivindicaciones públicas, muchos de los integrantes de La Xeringa se convertirán en médicos destacados de la medicina catalana. Los miembros de La Xeringa se reunirán año tras año, hasta el estallido de la Guerra Civil y, luego, hasta la década de los sesenta del siglo XX.

"LA XERINGA". THE MEDICAL STUDENTS' PROMOTION OF 1897-1902. ABSTRACT: A brief history of "La Xeringa" (The Syringe) is presented, a group of students from the Barcelona School of Medicine of the 1897-1902 promotion, set up to carry out recreational activities and defend the modernization of the teaching of Medicine. Despite the sanctions imposed on them for their public demands, many of the members of "La Xeringa" will become prominent doctors in Catalan medicine. The members of "La Xeringa" will meet year after year, until the outbreak of the Spanish Civil War and then until the 1960s.

CITACIÓ DE L'ARTICLE: VIGER i ROVIRA, Mercè; FAJULA-COLOM, Sara; BRUGUERA i CORTADA, Miquel. "La Xeringa. La promoció mèdica de 1897-1902". A: *Gimbernat* [Barcelona], 2021; 75: 83-99. <https://doi.org/10.1344/gimbernat2021.75.4>

Aquest document està subjecte a una llicència Creative Commons
© Mercè Viger i Rovira; Sara Fajula-Colom; Miquel Bruguera i Cortada, 2021

DOI:10.1344/gimbernat2021.75.4

INTRODUCCIÓ

Fins no fa gaire, La Xeringa era poc més que una fotografia de grup, un munt de cares desconegudes, una data, però sense cap referència bibliogràfica destacada (Fig. 1). Fa pocs anys, una fotografia del 1916 que apareix en un web de subhastes ens obre un munt d'interrogants que hem pogut resoldre en bona part. Qui són aquests senyors tan ben vestits? Què fan amb una xeringa de dimensions descomunals? Què celebren? Són metges? Són coneguts? La seriositat dels rostres retratats es correspon amb la solemnitat de la convocatòria?

Avui, sabem que aquella fotografia és una de les moltes que aquests senyors tan "formals i seriosos" es fan any darere any durant més de trenta cinc, almenys des de 1899 fins a 1936, quan esclata la Guerra Civil (Fig. 2). Els seus protagonistes són metges, molts dels quals arriben a ser personalitats ben conegudes amb influència professional, política, social i cultural.

El grup el formen 77 estudiants de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, del tercer curs de la promoció mèdica de 1897-1902. Formalment, les seves reunions s'inicien el Dijous Gras del 1899 a la muntanya de Vallvidrera per celebrar el Primer Certamen Humorístic de La Xeringa (Fig. 3), que defineixen com "*un gremi heroic que es forja en la lluita per l'ideal del Progrés, la Llibertat i el bon humor en plena vida escolar. Ja en els estudis d'Ampliació, en lluita contra la reacció i en defensa d'Odón de Buen*". Més endavant, sabrem perquè s'agrupen quan ja són estudiants de tercer curs i comprovarem que no exageren quan es consideren en lluita. La nostra font més important és la publicació del *Memorial de La Xeringa*, la recopilació dels Certàmens Humorístics que fa el xeringaire Pere Barrufet i Puig, a qui citarem tot sovint.¹

CONTEXT UNIVERSITARI

En la mateixa autodefinició del grup, trobem les raons de la seva formació i continuïtat gremial al llarg dels anys. L'ideal docent dels joves xeringaires és l'aragonès darwinista Odón de Buen y del Cos (Zuera, 1863 – Ciutat de Mèxic, 1945) (Fig. 4), qui amb la seva arribada a la Càtedra d'Història Natural de la Universitat de Barcelona el 1889 revoluciona l'ensenyament científic a les aules catalanes.² La implantació d'un estil docent modern basat en la preeminència de l'experimentació, les pràctiques de laboratori i les sortides de camp, en contraposició a la teoria repetitiva i els exercicis

de memorització sense més preàmbuls, són el desencadenant d'una sèrie de conflictes, en part causats per la divulgació que fa el catedràtic de les teories darwinistes, ben implantades a Europa però contràries a l'immobilisme induït per l'Església Catòlica en la societat espanyola més conservadora.³ Les queixes de l'Episcopat obtenen la immediata resposta del rector de la universitat, que ordena la suspensió d'Odón de Buen i la retirada del seu llibre de text malgrat les contínues crítiques dels sectors lliberals i les protestes de bona part dels estudiants de la Facultat de Medicina de Barcelona exigint la tornada a l'aula del catedràtic apartat a començament del curs de 1895, un any convuls a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona.⁴⁻⁶

Paral·lelament, som a les acaballes del segle XIX i Barcelona experimenta una explosió industrial, demogràfica i social on les idees i obres progressistes avancen ràpidament. A Catalunya, la Renaixença cultural i el catalanisme polític calen en una societat que ha empès el camí de la seva modernització de forma imparabile. També, el món mèdic impulsa amb força i institucions com la Comissió d'Higiene Pública i la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia, que denuncien l'anacronisme de l'antic Hospital de la Santa Creu i de la vella Facultat del carrer del Carme, ambdós obsolets per atendre les noves necessitats assistencials i formatives que planteja una societat en expansió. A la Facultat de Medicina ja han començat a destacar personalitats com Joan Giné Partagàs, Bartomeu Robert Yarzabal i Jaume Pi Sunyer, que representen el canvi, la medicina positiva i científica que triomfa a Europa on ells mateixos s'han format al costat dels experts mèdics estrangers. A aquests catedràtics se'ls ha batejat com la Generació Mèdica del 1888, l'any de l'Exposició Universal de Barcelona i del Congrés Mèdic Internacional, en el qual la seva participació és fonamental i considerat clau en l'evolució indiscutible que emprèn la medicina catalana, que no triga a situar-se entre les millors a nivell europeu.⁷⁻¹⁰

Així, sembla clar que som en un context universitari d'extremes on conviu un corrent mèdic partidari de la formació vuitcentista clàssica afí als ciments de l'antiga Facultat de Ciutat Vella enfront d'un altre, més avantguardista que, postula la nova medicina positiva i científica, els representants de sectors més progressistes que porten anys empenyent el trasllat de les aules universitàries a l'Eixample barcelonès. Recordem que l'Hospital Clínic Universitari s'inaugura el 1906, després de més de vint anys de debats però que comença a construir-se el 1895, el mateix any que Odón de Buen és suspès i un any traumàtic per a la medicina catalana que viu altres protestes estudiantils.¹¹

Odón de Buen torna a la Facultat de Medicina a principis de l'any 1896, quan els futurs membres de La Xeringa són encara joves batxillers, però està clar que sembla que han quedat impressionats pel mestre innovador. Aquests aldarulls estudiantils que la seva pedagogia provoca, són el precedent dels escàndols que ells mateixos protagonitzaran a les acaballes del segle XIX, incidents que marquen les seves vides per sempre i la d'un catedràtic que es converteix en objectiu de les seves protestes: Josep Antoni Massó Llorens¹² (1835-1906) (Fig. 5).

EL CONFLICTE

Fill del metge Josep Antoni Massó Oliver, és l'iniciador de la nissaga mèdica que té continuïtat fins avui amb els germans Antoni i Josep M. Caralps Riera. És un catedràtic d'una dilatada i persistent trajectòria acadèmica, iniciada el 1867-1868 com a ajudant de classes pràctiques de Fisiologia i Terapèutica. A partir de 1871, Massó va ocupant un seguit de places per designació, ja sigui com a professor o com a encarregat de la Càtedra d'Higiene Privada i Pública o, novament, de Terapèutica. L'any 1881 inicia un llarg periple d'oposicions a càtedra amb èxit tardà. Opta i fracassa a Saragossa, on es presenta fins a tres convocatòries a càtedres diferents: el 1881, a la de Terapèutica i, els anys 1882 i 1886, a la d'Higiene. El 1882, però, és destinat a la Càtedra de Patologia General de la Universitat de Barcelona, vacant des de fa anys. Tampoc guanya la plaça de Terapèutica a la Facultat de Sevilla el 1887. Finalment, un any després, acaba obtenint una càtedra a Granada, on s'està només un curs perquè el següent, se li admet el trasllat a València, on és docent fins l'any 1891, moment en què passa a ser el catedràtic numerari de Terapèutica de la Facultat de Barcelona.^{13,14}

Autor d'un *Tratado de Terapéutica*, publicat el 1876, Massó és partidari de la terapèutica galènica clàssica. Home solemne i immobiliista segons Jaume Peyrí,¹⁵ anquilosat científicament segons Hervás, es limita a reproduir els apunts del seu antecessor en la matèria, el catedràtic Juan Magaz Jaime (1822-1902). Tot i així, l'obra és declarada d'utilitat per a l'ensenyament segons R.O. 11/12/1877. Vint anys després, insisteix en la publicació dels seus *Apuntes de Terapéutica* que —a parer d'experts— tenen un escàs valor acadèmic.¹⁶

LA XERINGA

Els estudiants de la promoció 1897-1902 segueixen els primers dos anys de Medicina amb total normalitat, però la situació canvia el curs 1898-1899 quan els toca l'assignatura "*Terapèutica mèdica y el arte de recetar*" que imparteix Josep Antoni Massó. De bon començament, els joves manifesten el seu descontent amb el catedràtic i la seva arcaica docència. Malalt de feridura, Massó abandona les aules durant uns mesos i el substitueix Manuel Ribas Perdigo (1859-1927), un professor jove molt estimat pels estudiants, mà dreta del Dr. Robert, que dona molta importància a la medicina pràctica i experimental. El conflicte esclata quan, avançat el curs, Massó torna a la càtedra i implanta un programa molt vast; que inclou la terapèutica clàssica, i les queixes dels alumnes no es fan esperar. El 8 de març, com que les reivindicacions dels estudiants no tenen resposta i considerant que el catedràtic no està a l'alçada docent que els nous temps requereixen, anuncien al degà de la Facultat, Joan Giné Partagàs (Fig. 6), que abandonen la classe de Terapèutica fins que no es substitueixi Massó. Sense notícies positives, els estudiants decideixen enviar un telegrama al ministre de Foment demanant el cessament de Massó. La resposta, però, arriba quan es compleixen les tres faltes col·lectives i el Claustre de la Facultat de Medicina convoca una reunió del Consell de Disciplina per "tractar el comportament de la majoria dels deixebles de Terapèutica". Acorda unànimement, en primer lloc, formar consell de disciplina a un alumne per desacatar l'autoritat del catedràtic Massó i, en segon, es destitueixen tots els alumnes interns matriculats a Terapèutica, deixant-los el curs sencer per als exàmens de setembre.¹⁷

El 15 de març, en rebel·lia contra la resolució del Consell Universitari que els arruïna el curs, els estudiants convoquen vaga general al mateix temps que es reparteixen les diferents accions de pressió i denúncies mitjançant manifestacions a les portes de la facultat o anant a casa del degà. Dos dies més tard, Giné Partagàs i Gil-Saltor reaccionen i convoquen els vaguistes a la sala d'exàmens, amb la pretensió que facin presentacions individuals i convidant-los a retractar-se de les crítiques contra Massó.¹⁸ Els xeringaires, sense excepció, s'hi neguen i abandonen la sala per continuar les manifestacions: un grup espera la sortida dels catedràtics i un altre es desplaça fins a casa de Giné on esperen la seva arribada amb xiulets i demanant a crits la seva dimissió. Tota una versió "modernista" dels darrers moviments d'esclatges, que acaba sent dissolta per la policia.¹⁹ La vaga general, a la què se sumem alumnes d'altres cursos, s'allarga uns dies més fins que els estudiants —tret dels castigats—, poc a poc i poques setmanes més tard, tornen a omplir les aules.

Les de tercer curs, segons explica Melcior Borràs, compten amb la concurrència de dos desertors des de bon principi i d'altres esquirols a mesura que passen els dies.

La majoria de xeringaires persisteixen i han d'esperar a setembre per examinar-se de tercer curs. Prèviament i per encàrrec, *La Vanguardia* publica una rectificació “Se nos suplica la inserción de las siguientes líneas: “*Los alumnos de tercer curso de la Facultad de Medicina pertenecientes a la asignatura de Terapéutica que poco reflexivos y llevados por su inexperiencia emitieron conceptos ofensivos al catedrático de la asignatura, declaran que reconocen las cualidades científicas que adornan al citado profesor, por lo que sinceramente rectifican lo expuesto en otra época en la prensa periódica*”. Ho signa “La Comisión”.²⁰ No hi ha cap nom ni hem trobat cap referència en el pròleg que escriu Pere Barrufet en la recopilació de Certàmens Humorístics l'any 1935. En qualsevol cas, no és difícil imaginar que rectificar els va costar plors de sang i no resulta difícil entreveure-hi el pes familiar i la influència del claustre en el redactat de l'anunci. Un any després, Melcior Borràs, explica -en un vers que narra l'incident des de l'origen fins al seu desenllaç final- que van haver de “mangonejar” i reconeix que els va caldre més que valentia perquè la seva aposta era molt arriscada. Al final, temien el pitjor i assegura que “*pasamos mucho miedo, quedamos escarmentados y no nos liaremos más*”.

L'incident, però, no passa desapercebut i en l'àmbit mèdic s'analitzen els fets protagonitzats pels joves de La Xeringa. Nosaltres recollim l'article que amb el pseudònim de *Noli Me Tangere* (no em toquis) es publica a la *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* quan encara no fa un mes d'aquells aldarulls organitzats pels alumnes de Terapèutica. El text denuncia que és prou clar que oficialment s'ha intentat tergiversar els fets i així cal destacar-ho. Per a *Noli Me Tangere*, la resposta del claustre als estudiants va ser immediata i contundent, aplicant el Reglament Universitari amb un rigor inusual i imposant un càstig exemplar. Ara, el mateix claustre hauria d'actuar *cito tuto et jucunde* (de forma ràpida, segura i satisfactòria) per avaluar si la queixa dels estudiants estava fonamentada —tot i admetent que estava mal plantejada—. L'autor advoca per la conveniència de prendre mesures docents per evitar que l'ensenyament —si era tan deficient com denunciaven els alumnes— es perpetués sense actuacions reparadores perquè, en cas contrari, el responsable seria el propi Degà en tant que autoritat universitària garant dels drets dels alumnes.²¹

De fet, tot i produir-se altres incidents de diversa gravetat, el Consell Disciplinari no es reunia des de l'any 1867, quan un estudiant agredeix el catedràtic d'Anatomia Carlos Silóniz Ortiz (1815-1898). En aquest conflicte entre els estudiants de La Xeringa

i el catedràtic Massó, no tenim notícies que el degà complís amb la responsabilitat d'avaluar els fets i, encara menys, que actués en conseqüència. Sabem que Josep Antoni Massó Llorens es jubila a instància pròpia cinc anys després d'haver donat classe als joves de La Xeringa.²²

En aquest punt, hem de recordar que Ausin apunta que la figura acadèmica de Josep Antoni Massó Llorens no es pot deslligar de la de Joan Giné Partagàs. I, així, no podem obviar que Massó és fundador i propietari d'un terç del Manicomi Nova Betlem de Gràcia, a més de ser-ne el director i el metge principal, mentre que Giné és només consultor i metge secundari. D'altra banda, Jaume Peyrí, que arribarà a ser catedràtic de Dermatologia, es llicencia a la Facultat de Medicina de Barcelona el 1899 i és, per tant, testimoni del conflicte que, anys després, considera que "amb Massó va passar una cosa cruel quan uns escolars més o menys intel·lectuals emprengueren una campanya contra ell, que li amargaren els darrers temps de la seva vida".²³

LA PROMOCIÓ MÈDICA 1897-1902

A finals del curs 1901-1902, es llicencien a la Facultat de Medicina 59 estudiants dels 77 que integren el grup de La Xeringa (Taula 1). Destaquem que, a l'orla, només apareixen els retrats dels 59 metges que acaben la carrera, però no els dels catedràtics (Fig. 7). Aparentment, sembla una decisió dels estudiants però, segons explica Barrufet, va ser voluntat del claustre. Sembla que, en represàlia a les seves protestes, els catedràtics es neguen a sortir-hi. Els estudiants es lamenten "que faltin alguns mestres venerats i de gratíssima recordança". Sortiran a l'orla de 1903, una de les més grans que s'ha fet mai. Cal remarcar que, entre els catedràtics més admirats pels joves xeringaires, hi té un lloc preeminent Bartomeu Robert, que traspasa l'any 1902, uns mesos abans que ells acabin la llicenciatura. En homenatge, en el següent Certamen Humorístic que organitzen, el xeringaire Alexandre Frias participa amb una obra d'homenatge que emmarca el retrat del Dr. Robert en una orla que diu "El Gremi de La Xeringa. A son venerat Mestre" (Fig. 8).

Un cop llicenciats, veurem com la trajectòria professional dels membres de La Xeringa s'esdevé tant notòria com ha resultat la seva vida acadèmica. I comprovarem que Barrufet no exagera quan refereix "la jeràrquica superioritat destacada en la vida escolar, perdura en la mèdica dels xeringaires". Recomana fullejar la Guia Mèdica de Catalunya i Balears per comprovar que "acaparen el grans setials de la glòria

científica i professional”. Certament, són molts els joves de La Xeringa que es troben ocupant càrrecs importants a les institucions professionals, mèdiques i acadèmiques. També, tenen pes en l'Administració i són polítics rellevants. Destaquen, igualment, en diferents associacions culturals i esportives del país. I, sobretot, cadascú aporta la seva obra, que no per desconeguda és poc important.

Aquella fotografia ens ha servit per identificar molts noms que no sols han contribuït al desenvolupament d'una medicina moderna en la primera meitat del segle XX sinó, també, per la cohesió i reforçament de la professió mèdica com a col·lectiu, dotant-la d'institucions i estructures que encara avui perduren, com el Casal del Metge, edifici bastit sota la presidència del Sindicat de Metges de Catalunya per un notable xeringaire: Josep Moll Gimferrer. Vivancos afirma d'ell que és l'home bo per excel·lència, un home sense enemics, l'únic capaç de tirar endavant un projecte deixat de banda perquè es creia un impossible fins que Moll fa “el miracle” perquè “en l'obra del Casal, hi ha fet formar a tots”.²⁴

Dels 77 membres de La Xeringa, 18 estan inclosos a la Galeria de Metges Catalans i la seva biografia pot ser consultada a www.galeriametgescatalans.cat, la qual cosa prova que van reunir durant la seva carrera professional mèrits suficients per ser considerats glòries de la medicina catalana: Pere Barrufet, Ramon Badosa Campanyà, Jesús Bellido Golferichs, Francesc Gallart Monés, Eduard Camps Cava, Ferran Casadesús Castells, Candi Corominas, Alexandre Frias, Josep Girona, Josep Moll Gimferrer, Ramon Pla Armengol, Pere Pallàs Valls, Amali Prim Seguí, Joan San Ricart, Enric Seguí Pou, Lluís Suñé Medan, Claudi Tricaz i Humbert Torres Barberà.

CERTÀMENS HUMORÍSTICS

Tots els anys, des de 1899 fins a 1936, cada Dijous Gras, La Xeringa celebra un Certamen Humorístic amb un àpat a la Muntanya de Vallvidrera (Fig. 9). El I Certamen, però, ve precedit de vàries i “tumultuoses” reunions a “Les Coves”, a “La Buena Sombra”, al parc o al pati de l'Hospital de la Santa Creu, llocs on es consensuen les accions de protesta contra el catedràtic de Terapèutica, unes accions que, tot sovint, fan que acabin corrent davant l'autoritat.

El I Certamen Humorístic de La Xeringa s'anuncia amb un cartell d'estil modernista i es presenta el que serà el seu himne amb el títol “Lo rave sec”, un concepte que es repeteix en el lèxic dels xeringaires i en diferents contextos (Fig. 10).

Així, tindrem “raves fregits” o “l’acadèmia Lo Rave Sec”. De l’àpat en surt el vers “Tema. Noms i paraules que diàriament....” que signa Pere Barrufet. De la seva lectura, sembla fàcilment identificable el paral·lelisme que s’estableix amb el joc que l’autor fa dels conceptes terapèutics i la saturació que pateixen a les aules del tercer curs de Terapèutica: *Tinc lo cap ple de toxinas, embolias i trombosis (...) que m’hi fan una necrosis, que m’ha de portar a la mort*. Al peu del poema, les caricatures d’alguns catedràtics i, especialment, els que hem citat en aquest article.

L’any següent, el II Certamen Humorístic de La Xeringa s’anuncia amb un cartell molt irònic que signa Antoni Bosch. El facsímil s’acompanya de les bases de convocatòria, condicions i premis. Estableixen que només es poden presentar a concurs els estudiants de quart curs, cenyint-se a una tema únic i original. S’exclouen religió i política per no malmetre l’èxit del Certamen. El treball es pot presentar escrit en català o castellà, tot i que es prefereix el primer. Es lliuren diferents premis per categories: vers, prosa i —per traduir-ho d’alguna manera— moltes altres “bajanades”. Signen el president Joan Buxó Ventanyol, Ramon Pla Armengol i el secretari Josep Moll Gimferrer. Com no podia ser d’altra manera, el primer premi Flor Natural recau en el vers “Lo compte dels raves fregits”, obra de Ramon Badosa Campanyà. Hi ha sessions de fonògrafo i de cinematògrafo (*sic*).

El III Certamen, el de 5è Curs, adapta les bases de participació i convoca el nou president Antoni Bosch, el vocal Enric Pi i el secretari Candi Corominas. Obté la Flor Natural el vers que relata “*El casement d’un metje dels tremendos de le Xeringue i el Rave Sech i altres divises*”, signat amb el pseudònim Trinitat Sanfelice. El segon premi l’obté l’obra en prosa “*Terapèutica. Principi de Sigle*” en què Pere Barrufet considera que és hora que les dones passin per la ‘joiosa’ crítica de l’*Academia del rave sech*” i comença dient que tot el que escrigui serà mentida perquè ho escriurà per guanyar un premi. Havent-ho avançat, no és estrany que plantegi la gran utilitat de la metgessa per servir de muller als facultatius alhora que, més endavant, no recomana casar-s’hi perquè “en conèixer terapèutica farmacològica, quirúrgica i preventiva, pot fer combregar el marit amb rodes de molí”. Sens dubte, es tracta d’un text satíric en prosa que caldria analitzar amb molt deteniment perquè —de no estar advertits per l’autor negant la seva certesa— avui no seria políticament reproducible. El tercer premi se l’emporta Eduard Camps Cava amb un poema sobre “*Lo quint curs de Medicina*” on relaciona tots els cognoms del companys xeringaires a l’entorn d’un paisatge natural. Finalment, trobem un altre vers, aquest del futur alcalde de Lleida i diputat català Humbert Torres Barberà, que dedica “*Als qu’ils vulgui tornar boig*” amb un lema que menciona directament “Nova Belén”. Tot un reguitzell de termes

medicofarmacèutics per acabar amb “*si sols per llegir-ho em poso roig, per estudiar-ho, no em tornaré boig?*”. Sembla una nova al·lusió a la discutida capacitat docent del mestre Massó. Per acabar, entre altres treballs, Barrufet torna a ser protagonista indiscutible amb una auca de 48 vinyetes on a cadascuna retrata amb ironia els pesos pesants “*d’eixa magna Confraria*”.

No sabem si durant la Guerra Civil, els xeringarics es continuen trobant per celebrar el Dijous Gras com havien fet habitualment. En tot cas, Pere Barrufet dona les reunions per fetes quan l’any 1943 publica un opuscle de 40 pàgines que es titula XLIV Dijous Gras de La Xeringa.²⁵ Igualment, en edicions posteriors, almenys fins al 1948, quan fa referència al 48è Certamen a la publicació en què fa l’anàlisi de la “literatura mèdica-científica-profana.”²⁶ De després, malauradament, no tenim constància documental. Sabem, però, pel metge i historiador Josep Danón que els supervivents de La Xeringa es continuen reunint els Dijous Gras de cada any almenys fins a principis dels anys 1960. Danón recorda que alguns companys de la promoció del 1951 —una altre grup mèdic molt actiu batejat com “*El Cobayo*” també amb una notable presència professional i social dels seus membres fins avui— es reunien al Bar Moka comptaven amb la participació d’Antoni Gallart Esquerdo, membre afegit als certàmens de La Xeringa de la mà del seu pare Francesc Gallart Monés. Segons recorda Danón, després de la guerra, s’hi sumen alguns pocs metges d’altres generacions, com el reumatòleg Pere Barceló o el radiòleg Josep M. Vilaseca, entre d’altres. Sabem que, almenys a principis dels anys 1960, La Xeringa celebra un altre Dijous Gras al restaurant 7 Portes de Barcelona. Pot ser aquest el darrer Dijous Gras de La Xeringa? Ara com ara, no tenim més notícies i hem de recordar que Pere Barrufet Puig, *alma mater* indiscutible del grup des de bon començament, mor l’any 1967.

CONCLUSIONS

Els joves de La Xeringa són joves modernistes, rebels i creatius, activament implicats en els moviments i associacions, que en tombar el segle XX, s’associen a les entitats que estan transformant la societat catalana. Exemple clar el tenim amb Lluís Suñé Medán, vicepresident de la Secció de Medicina del Centre Escolar Catalanista d’octubre 1900 a setembre de 1901.²⁷

A cavall de dos segles, la promoció mèdica de 1897-1902 pateix la decadència docent de finals de segle. La seva lluita estudiantil es dirigeix contra l’immobilisme imperant a la universitat catalana i esclata en sofrir la docència del catedràtic de

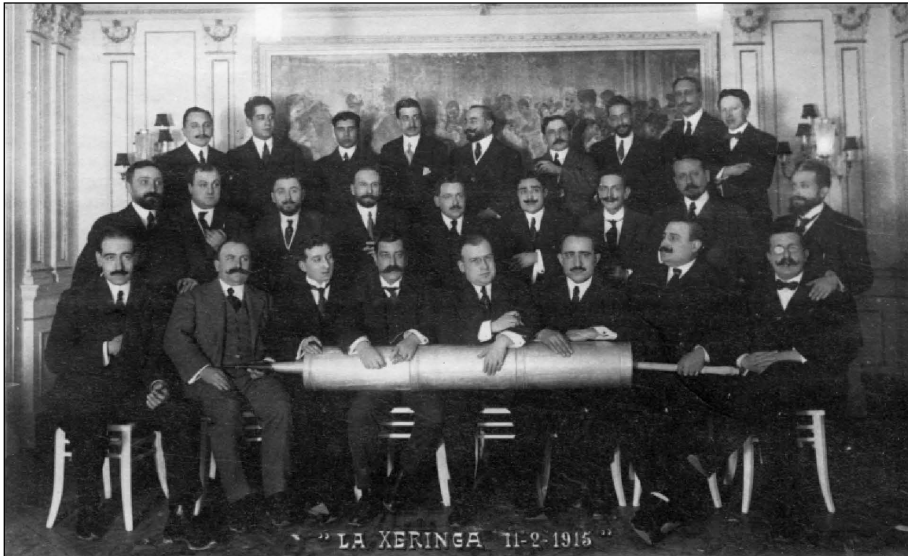
Terapèutica de tercer curs. No són estudiants més o menys intel·lectuals com es qüestiona Peyrí. Són joves ben preparats i molt informats que saben que hi ha fórmules pedagògiques que lluiten per obrir-se pas a l'estranger però, també, a les aules barcelonines. La seva reivindicació del mètode científic del darwinista Odón de Buen, demostra que valoren la renovació i l'experimentalisme en medicina, implantat a Europa i igualment representat a la Facultat de Barcelona per la Generació Mèdica del 1888. Els "minyons" xeringaires demostren amb ostentació l'admiració que tenen pels catedràtics d'aquest corrent docent i, especialment, pel seu màxim exponent, el Dr. Robert.

En definitiva, fent-nos ressò del seu irònic argot, podem afirmar que la creació del grup no es produeix per "xeringar" ni mestres ni alumnes. Les seves protestes obeeixen a un sol objectiu: que es compleixi el seu dret d'estudiants a gaudir d'una formació de qualitat, moderna i científica com la que s'imparteix a Europa. Són plenament conscients que lliurement han assumit el repte de ser metges en un temps de transició i ple de contradiccions de la medicina catalana. Els futurs metges de La Xeringa, senzillament, decideixen avançar-se i ser part del canvi en lloc d'acceptar submisament l'ensenyament anacrònic d'un mestre retòric en l'ensenyament i anacrònic en el temps de la seva docència. En un altre article, intentarem resumir les vides i trajectòries individuals dels membres de La Xeringa.

NOTES

1. *Memorial de la Xeringa*. Pròleg de P. BARRUFET. Reus: Foment M. Roca, 1935.
2. *El principio Salvador*. Las Dominicales del libre pensamiento, 10 maig 1895, núm. 665, p. 1.
3. ARQUÉS, J. "Els veritables fets sobre la suspensió del científic darwinista Odón de Buen de la seva càtedra de la Universitat de Barcelona el 1895". A: HORMIGÓN, M (Coord.). *Actas del II Congreso de la Sociedad Española de Historia de las Ciencias*. Saragossa: SEHCYT 1984, p. 285-304.
4. *La Unión Católica*, 4 octubre 1895, núm. 2469, p. 1-3. *El Año político*, p. 418.
5. *La Correspondencia de España* de 20 juny 1895, núm.13.801, pàg 3.
6. SOLDEVILA, Fernando. *El Año político (1895)*. Madrid: Imp. de Enrique Fernández de Rojas, 1896, p. 418.
7. CORBELLA, J.; ESCUDÉ, M. M.; PUJOL, J. *Cent anys de Medicina. La nova Facultat i l'Hospital Clínic de Barcelona (1906-2006)*. Barcelona: PPU, 2006 (Publicacions de Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona; 121).

8. ROBERT YARZÁBAL, Bartomeu. *Balance del siglo XIX. La Medicina*. Edición y estudio preliminar de Josep M. Calbet y Jacint Corbella. Barcelona: Tipografía Ibérica, 1985; CORBELLA, J.; ESCUDÉ, M. M.; PUJOL, J. *Cent anys de Medicina. La nova Facultat i l'Hospital Clínic de Barcelona (1906-2006)... op. cit.*
9. CORBELLA, J. *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona (1843-1985)*. Barcelona: Fundació Uriach, 1996.
10. CASARES, R.; FUENTES, M. de. *Història de la Clínica Plató*. Barcelona: Interpress, 2001.
11. *La Vanguardia*, 13, 14 i 17 febrer 1895.
12. AUSIN, J. L.; CALBET, J. M. "Notícia biogràfica del metge Josep Antoni Massó Llorens". A: *Gimbernat* [Barcelona], 2004; 42: 167-181.
13. *La Vanguardia*, 10 octubre 1882.
14. *Gaceta de Instrucción Pública*, 13 febrer 1891, núm. 71, p. 1.
15. PEYRI, J. *Apuntes no velografiados de un estudiante de medicina ochocentista*. Barcelona: de Vila y comp., 1944.
16. HERVÁS, C. *La anestesia en Cataluña. Historia y evolución. (1847-1901)*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1986.
17. *Dinastia*, 14 març 1899, núm. 6841, p. 2.
18. *El Globo*, 16 març 1899.
19. *La Vanguardia*, 18 març 1899.
20. *La Vanguardia*, 19 setembre 1899.
21. *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*, 1899; 625: 236-237.
22. PEYRI, J. *Apuntes no velografiados de un estudiante de medicina ochocentista... op. cit.*
23. *La Vanguardia*, 10 setembre 1904.
24. VIVANCOS, S. "Els homes del Casal". A: *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*, 1930; 115: 7-9.
25. MANENT, A.; CREXELL, J. *Bibliografia catalana dels anys més difícils (1939-1943)*. Barcelona: L'Abadia de Montserrat, 1988.
26. BARRUFET, P. *XLVIII dijous gras de la Xeringa: escorcollant bandarrisme en la literatura mèdica-científica-profana*. [Reus: s.n.], 1948.
27. COLL, J.; LLORENS, J. *Els quadres del primer catalanisme (1882-1900)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

Figura 1. Els membres de La Xeringa en una la foto de la reunió de 1915, descoberta el 2017, que motivà el nostre estudi.

Figura 2. Reunió de La Xeringa, l'any 1910

Figura 3. Participants en el II Certamen Humorístic de La Xeringa, l'any 1900

Figura 4. Odón de Buen y del Cos, el 1889

Figura 5. El catedràtic Josep Antoni Massó i Llorens

Figura 6. El catedràtic Joan Giné i Partagàs

Figura 7. Orla de la promoció del grup La Xeringa

Figura 8. Cartell de reconeixement dels membres de La Xeringa al Dr. Robert al cap de poc temps de la seva mort.

Figura 9. Cartell anunciador del I Certamen Humorístic de La Xeringa

Figura 10. Els participants a les reunions del Dijous Gras, el 1927

TAULA 1. MEMBRES DEL GRUP LA XERINGA (sic)

<i>Josep Abad i Valdés</i>	<i>Albert López i Lloret</i>
<i>Miquel Andreu i Cortés</i>	<i>Joaquim March i Sala</i>
<i>Ramon Badosa i Companyà</i>	<i>Josep Mateu i Vilas</i>
<i>Joaquim M. Balcells i Serch</i>	<i>Josep Mir i Antigues</i>
<i>Josep M. Banvé i Font</i>	<i>Joan Miró i Sabrià</i>
<i>Pere Barrufel i Puig</i>	<i>Josep Moll i Ginferer</i>
<i>Josep Bassedas i Muntaner</i>	<i>Ramon Montserrat i Cuadrada</i>
<i>Jesús Bellido i Golferics</i>	<i>Joan Moner i Roger</i>
<i>Melcior Borràs de Palau</i>	<i>Josep Muntal i Rius</i>
<i>Pere Borrell i Trapé</i>	<i>Jaume Nadal i Bonet</i>
<i>Antoni Bosch i Urcelay</i>	<i>Pere Pallàs i Valls</i>
<i>Joan Buxó i Font</i>	<i>Eduard Perarnau i Casas</i>
<i>Joan Buxó i Ventayol</i>	<i>Josep Pérez i Bofill</i>
<i>Josep Calvet i Subiela</i>	<i>Enric Pi i Morell</i>
<i>Eduard Camps i Cava</i>	<i>Ramon Pla i Armengol</i>
<i>Esteve Cardelús i Costa</i>	<i>Amali Prim i Seguí</i>
<i>Ferran Casadesús i Castells</i>	<i>Eudald Puig i Deulofeu</i>
<i>Josep Castellarnau i Espinosa</i>	<i>Miquel Real i Vifet</i>
<i>Joaquim Castellsague Castellsague</i>	<i>Josep Reventós i Casas</i>
<i>Rafael Corbella i Arbós</i>	<i>Lluís Roca i Esteve</i>
<i>Candi Corominas i Illa</i>	<i>Antoni Roig i Soler</i>
<i>Joan Domènech i Llone</i>	<i>Marian Rovellat i Canals</i>
<i>Lluís Domingo i Martí</i>	<i>Francesc Rovira i Vendrell</i>
<i>Joan Ferran i Domingo</i>	<i>Narcís Ruscalleda i Cruzet</i>
<i>Francesc Ferrando i Estepà</i>	<i>Pere Salvatella i Puigferrer</i>
<i>Francesc Ferrer i Guarro</i>	<i>Joan San i Ricart</i>
<i>Gabriel Ferret i Obrador</i>	<i>Enric Seguí i Pou</i>
<i>Joan Font i Farell</i>	<i>Antoni Serrat i Puigbó</i>
<i>Lleó Formiguera i Manen</i>	<i>Joan Solsona i Ivern</i>
<i>Alexandre Frias i Roig</i>	<i>Lluís Suñé i Medàn</i>
<i>Emili Galceran i Giralt</i>	<i>Humbert Torres i Barberà</i>
<i>Francesc Gallart i Mones</i>	<i>Ramon Torres i Carreras</i>
<i>Josep Gimisó i Català</i>	<i>Artur Tort i Nicolau</i>
<i>Josep Girona i Soler</i>	<i>Claudi Tricaz i Arnillas</i>
<i>Ramon Gou i Gomà</i>	<i>Armand Udaeta i Cardenas</i>
<i>Josep Güerri i Esteva</i>	<i>Ramon Vandrell i Gomila</i>
<i>Frederic Guindulain i Romeu</i>	<i>Josep Verd i Sastre</i>
<i>Marian Huguet i Padró</i>	<i>Joaquim Vintró i Bellvé</i>

